

22. Kuo, H.-C., Yang, Y.-T. C., Chen, J.-S., Hou, T.-W., & Ho, M.-T. (2022). The Impact of Design Thinking PBL Robot Course on College Students' Learning Motivation and Creative Thinking. *IEEE Transactions on Education*, 65(2), 124–131. <https://doi.org/10.1109/TE.2021.3098295> [in English]
23. Tucker, T., Pagano, A., & Shehab, S. (2023). Merging Human-Centered Design with Engineering Design: Synthesizing a Human-Centered Engineering Design Framework. *2023 ASEE Annual Conference & Exposition Proceedings*, 43626. <https://doi.org/10.18260/1-2--43626> [in English]
24. Dickrell, P., Waisome, J., Virguez, L., Goncher, A., & Villanueva, I. (2022). Student Perceptions of Ideation and Prototyping Tools in an Introductory Engineering Human-Centered Design Course. *2022 ASEE Annual Conference & Exposition Proceedings*, 41503. <https://doi.org/10.18260/1-2--41503> [in English]
25. Lutsenko, G. V., & Lucenko, G. V. (2018). Project-based learning in automation engineering curriculum. *46th SEFI Annual Conference 2018 'Creativity, Innovation and Entrepreneurship for Engineering Education Excellence'*, 1032–1039.
26. Lutsenko, H. V., Podolian, O. M., & Ozhyndovych, L. M. (2020). Proektno-oriientovani STEM-dystsypliny dlia studentiv inzhenernykh spetsialnostei. *Inzhenerni Ta Osvitni Tekhnologii*, 8(2), 53–68. <https://doi.org/10.30929/2307-9770.2020.08.02.05> [in Ukrainian]
27. Lara-Bercial, P. J., Gaya-López, M. C., Martínez-Orozco, J.-M., & Lavado-Anguera, S. (2024). PBL Impact on Learning Outcomes in Computer Engineering: A 12-Year Analysis. *Education Sciences*, 14(6), 653. <https://doi.org/10.3390/educsci14060653> [in English]

Авторське право ©2025 автори, всі права захищено. Автори погоджуються, що ця стаття залишається у відкритому доступі на умовах Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

Отримано редакцією 8.09.2025 р.
Прийнято редакцією 8.10.2025 р.
Опубліковано 30.12.2025 р.

УДК: 378.147:37.015.3:001.891
DOI: 10.31376/2410-0897-2025-3-59-42-50

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ВИКЛАДАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Япринець Тетяна Сергіївна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри будівництва та професійної освіти
Полтавський державний аграрний університет
e-mail: japrinezts@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-5844-3520

Безкровний Олександр Валентинович

кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри фінансів, економічних досліджень і туризму
Полтавський державний аграрний університет
e-mail: oleksandr.bezkrovnyi@pdau.edu.ua
ORCID ID: 0000-0003-1939-8090

У статті проаналізовано особливості інтеграції принципів академічної доброчесності у викладання професійно орієнтованих дисциплін у закладах вищої освіти. Обґрунтовано актуальність проблеми в умовах цифровізації, розширення академічної мобільності та підвищення вимог до прозорості результатів навчання. Представлено авторську модель інтеграції доброчесності, що охоплює чотири взаємопов'язані компоненти: нормативно-організаційний, змістово-методичний, педагогічний і студентоцентрований. Детально окреслено механізми реалізації кожного компонента, зокрема – оновлення локальної нормативної бази, змістове насичення дисциплін етичними питаннями, запровадження активних методів навчання, формування атмосфери довіри та розвиток внутрішньої мотивації здобувачів освіти до доброчесної поведінки. Особливу увагу приділено ролі викладача як етичного лідера й посередника між політиками та педагогічною практикою. Результати аналізу засвідчують, що реалізація моделі сприяє переходу від формального дотримання норм до формування сталої академічної культури.

Ключові слова: принципи академічної доброчесності, методи навчання і викладання, професійно орієнтовані дисципліни, об'єктивне оцінювання, компетентнісний підхід.

Постановка проблеми. Сучасна система вищої освіти зазнає глибоких трансформацій, зумовлених глобалізаційними процесами, розвитком цифрових технологій та зростанням вимог до якості освітніх послуг. Одним із ключових чинників забезпечення цієї якості є дотримання принципів академічної доброчесності, що постає не лише етичним орієнтиром, а й фундаментом формування конкурентоспроможного, професійно підготовленого та відповідального фахівця. Попри активне впровадження політик академічної доброчесності в закладах вищої освіти, їх інтеграція в процес викладання професійно орієнтованих дисциплін досі залишається несистемною. Відсутність чітких методичних підходів, нерівномірний рівень обізнаності викладачів, а також недостатньо сформована культура доброчесності серед студентської молоді створюють ризики формального сприйняття та застосування цих принципів. Особливої актуальності набуває розробка ефективних освітніх стратегій, що гармонійно поєднують б зміст фахової підготовки з ціннісними засадами академічної етики. У цьому контексті важливим є дослідження особливостей інтеграції принципів академічної доброчесності у

викладання професійно орієнтованих дисциплін, а також визначення методичних підходів, що сприятимуть формуванню усвідомленого ставлення до академічної етики як невід'ємної складової професійної діяльності майбутніх фахівців.

Сучасні дослідження та публікації, присвячені проблематиці академічної доброчесності, демонструють посилений інтерес наукової спільноти до питань її інтеграції в освітнє середовище закладів вищої освіти (ЗВО). Особливої уваги набуває розгляд академічної доброчесності не як окремого регламенту чи етичного кодексу, а як наскрізного принципу, що має бути інтегрований у всі етапи освітнього процесу, зокрема – у викладання професійно орієнтованих дисциплін. Насамперед варто відзначити нормативно-методологічну базу, розроблену Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти. У своїх «Рекомендаціях закладам вищої освіти щодо формування внутрішньої системи забезпечення академічної доброчесності» [1] агентство окреслює принципи, механізми та інституційні моделі, які мають бути впроваджені в освітньому середовищі ЗВО. Акцент зроблено на комплексному підході: формуванні політик, наявності кодексу етики, процедурах моніторингу, а також просвітницьких і освітніх заходах щодо доброчесності. Крім того, Закон України «Про освіту» (ст. 42) встановлює юридичне підґрунтя академічної доброчесності, визначаючи типові форми її порушення (плагіат, фабрикація, фальсифікація, списування тощо) та відповідальність за них [2].

Проблема академічної доброчесності є предметом активного наукового обговорення серед українських дослідників. Значний внесок у вивчення цього питання зробили Д. Загірняк, Ю. Калиновський, А. Мельниченко, В. Ромакін, І. Романова, В. Сацик, Т. Фініков, Т. Яворська, Т. Ярошенко та багато інших. Особливу увагу заслуговує монографія «Академічна чесність як основа сталого розвитку університету», підготовлена колективом авторів під редакцією Т. В. Фінікова та А. Є. Артюхова [3], яка містить ґрунтовний аналіз структурних засад і перспектив впровадження доброчесності в університетське середовище.

Із 2016 року за ініціативи Американських Рад з міжнародної освіти, за сприяння Міністерства освіти і науки України та за підтримки Посольства США в Україні реалізується проєкт сприяння академічній доброчесності (Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project – SAIUP). Метою цього проєкту є використання спільного досвіду США та України для створення чотирирічного плану дій, спрямованого на формування обізнаності студентів, викладачів і адміністрацій ЗВО щодо важливості академічної доброчесності. Проєкт охопив десять університетів різних регіонів країни; у межах його реалізації проводилися конференції, інформаційні кампанії, тренінги та зустрічі зі ЗМІ з метою популяризації цінностей доброчесного здобуття якісної освіти [4].

На рівні емпіричних досліджень значну увагу приділено аналізу академічної культури студентів як ключової передумови для інтеграції принципів доброчесності в освітній процес. Так, у працях А. Козинця та С. Ягодзінського розкриваються особливості становлення академічної культури в умовах трансформації освітнього середовища. Дослідники підкреслюють, що академічна доброчесність повинна розглядатися не лише як дотримання встановлених вимог, а як внутрішнє переконання, яке формується у студентів завдяки їхньому навчанню, зокрема під час засвоєння фахових дисциплін [5]. Схожі ідеї висловлюють З. Стежко, Н. Шалімова та І. Андрощук, які стверджують, що рівень академічної доброчесності значною мірою залежить від системи цінностей студентів, рівня сформованості їхньої професійної ідентичності, а також ролі викладача як морального й етичного авторитета [6]. Позитивним прикладом є діяльність Полтавського державного аграрного університету, де здійснюється системне впровадження принципів академічної доброчесності в зміст освітніх компонентів. Зокрема, запроваджено модулі з академічного письма, антикорупційної освіти, роботи з першоджерелами, коректного цитування та етичного виконання індивідуальних завдань [7].

Посилення актуальності проблеми академічної доброчесності особливо помітне в умовах цифровізації освітнього процесу. Так, Т. Собченко і В. Федоренко наголошують, що впровадження змішаного, дистанційного та асинхронного навчання породжує нові виклики: збільшується ризик списування, фабрикації результатів, а також недоброчесного використання штучного інтелекту без відповідного посилання [8]. У зв'язку із цим викладачам необхідно переглядати підходи до оцінювання, впроваджувати альтернативні форми контролю знань і застосовувати цифрові інструменти для перевірки академічних текстів. Таким чином, аналіз сучасних українських досліджень засвідчує про поступовий перехід від декларативного розуміння академічної доброчесності до її реальної інтеграції в освітній процес, зокрема – у викладання професійно орієнтованих дисциплін. Водночас існує дефіцит системних досліджень, що ґрунтовно вивчають специфіку впровадження принципів доброчесності саме у фаховій підготовці студентів різних спеціальностей. Це відкриває перспективи для подальших наукових розвідок, спрямованих на розроблення ефективних методичних рішень, адаптованих до конкретних галузей знань.

Метою статті є аналіз особливостей впровадження принципів академічної доброчесності в процес викладання професійно орієнтованих дисциплін у закладах вищої освіти та окреслення ефективних підходів до їх інтеграції в освітній процес для підвищення якості підготовки майбутніх фахівців.

Виклад основного матеріалу. Академічна доброчесність є ключовим елементом освітнього середовища, що визначає не лише етичні межі поведінки учасників освітнього процесу, а й рівень довіри до результатів навчання, досліджень та академічної комунікації. Її сутність полягає в поєднанні морально-етичних норм, правових вимог і внутрішньої мотивації, що регулюють діяльність студентів, викладачів і науковців, орієнтуючи їх на дотримання принципів чесності, відповідальності, справедливості та поваги до інтелектуальної праці.

Академічна доброчесність розглядається як етико-правова категорія, що має як нормативний, так і культурний вимір. З одного боку, вона закріплена у вітчизняному законодавстві, зокрема в статті 42 Закону України «Про освіту», яка визначає типові порушення (плагіат, фабрикацію, фальсифікацію, списування, необ'єктивне оцінювання тощо) та встановлює відповідальність за них [2]. З іншого боку, вона функціонує як інституційна культура, що формується впродовж навчання, передається через освітню традицію та підтримується відповідною політикою закладів вищої освіти. Суттєвою характеристикою академічної доброчесності є її інтегративний характер: вона охоплює всі аспекти освітнього процесу – від розробки освітніх програм і підготовки наукових праць до форм взаємодії між студентом і викладачем. Такий підхід дає змогу трактувати академічну доброчесність як фундамент якості освіти, що забезпечує достовірність знань, легітимність наукових результатів і довіру суспільства до інституцій вищої освіти.

У науковому дискурсі академічна доброчесність дедалі частіше розглядається не лише як дотримання встановлених правил, а як внутрішня цінність, що визначає освітню поведінку особистості. На думку Т. Фінікова та А. Артюхова, доброчесність є системоутворювальним чинником сталого розвитку університету, оскільки формує простір морального зростання, академічної відповідальності та інтелектуальної свободи [3]. Сутність академічної доброчесності також виявляється в її профілактичному потенціалі – як запобіжника академічним порушенням, що функціонує на рівні ціннісних переконань, а не лише під тиском санкцій. У цьому контексті важливою є роль освітнього середовища, яке має бути сприятливим для формування особистісної позиції студента щодо академічної етики, зокрема через інтеграцію відповідних цінностей у зміст професійно орієнтованих дисциплін. Таким чином, академічна доброчесність постає як багатогранне явище, що поєднує правові, етичні, педагогічні та культурні виміри. Її сутність полягає у створенні освітнього простору, де знання здобуваються чесно, результати наукових досліджень є достовірними, а кожен учасник процесу несе відповідальність за власну академічну поведінку.

Міжнародний центр академічної доброчесності (International Center for Academic Integrity, ICAI) визначає академічну доброчесність як прихильність до шести фундаментальних цінностей – чесності, довіри, справедливості, пошани (поваги), відповідальності та сміливості, навіть у складних чи критичних ситуаціях:

- чесність є основоположною цінністю, що вимагає правдивості в академічній діяльності: самостійного виконання завдань, дотримання політик закладу та етичності в поданні результатів;
- довіра формує здорову академічну атмосферу. Студенти підтримують її через сумлінну працю, а викладачі – завдяки чітким очікуванням і об'єктивному оцінюванню;
- справедливість передбачає прозорість і неупередженість політик, рівне їх застосування до всіх учасників освітнього процесу, чіткість у правилах оцінювання та реагування на порушення;
- повага означає усвідомлення цінності людської гідності, інтелектуальної власності, різноманітності думок і прав, а також наявність культурної компетентності в спілкуванні та оцінюванні чужих здобутків;
- відповідальність передбачає усвідомлення кожним учасником освітнього процесу своєї ролі в дотриманні стандартів доброчесності, активне протистояння неправомірним практикам і особистий приклад;
- сміливість вирізняється серед інших тим, що означає моральну готовність діяти відповідно до переконань, навіть за умови ризику. ICAI підкреслює, що саме сміливість дає змогу реалізувати інші принципи на практиці, перетворюючи абстрактні цінності на конкретні дії й поведінку академічної спільноти [9].

Узагальнення принципів академічної доброчесності дає змогу чітко окреслити етичні орієнтири, на які мають спиратися всі учасники освітнього процесу. Проте на практиці дотримання цих принципів не завжди є безумовним. Попри наявність чітко визначених цінностей, академічне середовище нерідко стикається з фактами їх порушення як серед студентів, так і серед викладачів та науковців. Сучасні дослідження засвідчують, що недоброчесність у студентському середовищі набуває системного характеру. Зокрема, за даними проєкту SAIUP, понад 60 % студентів в Україні визнають факти плагіату, списування чи фальсифікації під час навчання. Аналогічні результати демонструє дослідження Unicheck, згідно з яким головними причинами порушень є низький рівень мотивації, недостатнє розуміння сутності академічної доброчесності та невідповідність методів викладання вимогам сучасного етичного освітнього середовища [4]. Порушення доброчесності серед викладачів мають інший характер, але не менш серйозні наслідки. Як зазначає Т. Фініков у колективній монографії «Академічна чесність як основа сталого розвитку університету», типовими формами таких порушень є необ'єктивне оцінювання, фальсифікація результатів наукових досліджень, використання студентських робіт без належного посилання, а також толерування

плагиату в навчальних роботах [3]. Крім того, С. Ягодзінський та А. Козинець звертають увагу на так звані «приховані» практики недоброчесності – випадки, коли порушення замовчуються або вирішуються «неформально», без офіційної фіксації в системі внутрішнього забезпечення якості [5].

Аналіз форм і причин порушення принципів академічної доброчесності в закладах вищої освіти засвідчує наявність як системних, так і індивідуальних чинників, що ускладнюють формування етичної культури в освітньому середовищі. Це свідчить про необхідність переходу від реагування на порушення до упередження їх через системну інтеграцію принципів академічної доброчесності в усі ланки освітнього процесу. У цьому контексті особливої уваги потребує викладання практико-орієнтованих дисциплін, адже саме в межах фахової підготовки формуються професійні уявлення студентів про відповідальність, чесність, дотримання норм і стандартів. Практико-орієнтоване навчання – це не лише засвоєння конкретних навичок, а й входження в етичну парадигму професії. Саме тому важливо не обмежуватися декларативним викладом принципів доброчесності, а забезпечити їх глибоку інтеграцію в структуру викладання, зміст дисциплін, методику та оцінювання.

У цьому напрямі цінним є досвід Полтавського державного аграрного університету, де розроблено модель інтеграції академічної доброчесності у викладання професійно орієнтованих дисциплін, яка охоплює нормативно-організаційні, змістово-методичні, педагогічні та студентоцентровані механізми. Зазначена модель дає змогу перейти від формального виконання політик до створення етичного освітнього середовища, в якому кожен учасник процесу усвідомлює важливість доброчесної поведінки не лише як вимогу, а і як базову професійну цінність (табл. 1).

Таблиця 1

**Модель інтеграції принципів академічної доброчесності
 у викладання професійно орієнтованих дисциплін**

Компонент моделі	Основні характеристики	Приклади заходів / інструментів	Індикатори ефективності
Нормативно-організаційний	Локальна нормативна база; включення питань з академічної доброчесності до освітніх програм; створення відповідних робочих органів, комісій, груп; підтримка відповідальних осіб та структурних підрозділів.	Положення, що регламентують дотримання принципів і норм академічної доброчесності.	Кількість задокументованих порушень; наявність чинних локальних політик; рівень обізнаності учасників.
Змістово-методичний	Тематичні модулі і теми в освітніх компонентах; навчальний контент; активні методи навчання і викладання; моделювання етичних рішень.	Теми про доброчесність у силабусах і робочих навчальних програмах; етичні дилеми в практичних кейсах; навчальні відео, глосарії, матеріали освітніх платформ.	Частка дисциплін з інтегрованими темами доброчесності; зворотний зв'язок студентів щодо методів навчання і викладання.
Педагогічний	Поведінка викладача як приклад; прозорі критерії оцінювання; атмосфера довіри та поваги; підвищення кваліфікації НПП.	Воркшопи з доброчесності для академічного персоналу; шаблони зворотного зв'язку; програми наставництва, підвищення кваліфікації.	Частка викладачів, які пройшли навчання; рівень довіри студентів до оцінювання; динаміка випадків порушень з боку викладачів.
Студенто-центрований	Добровільне прийняття цінностей; активна участь в університетських політиках, просвітницькі кампанії; підтримка ініціатив адміністративним менеджментом.	Студентський Сенат, студентські ради; етичні флешмоби, хакатони; конкурси на кращий відеоролик.	Залученість студентів у проекти; кількість власних ініціатив; динаміка зниження порушень серед студентів.

Ефективність упровадження моделі інтеграції принципів академічної доброчесності в процес викладання професійно орієнтованих дисциплін значною мірою залежить від налагодженого механізму зворотного зв'язку між усіма учасниками освітнього процесу. Регулярне збирання думок студентів, викладачів та адміністративного персоналу дає змогу своєчасно виявляти слабкі місця, коригувати підходи, удосконалювати методичні матеріали та освітні практики. Зворотний зв'язок реалізовується через анкетування, фокус-групи, індивідуальні інтерв'ю, а також із використанням цифрових інструментів оцінювання якості освітнього процесу та рівня академічної доброчесності. Особливо важливим є забезпечення гнучкості й адаптивності моделі відповідно до специфіки окремих освітніх програм,

навчальних дисциплін і цільової аудиторії. Тому вона має розглядатися як динамічна система, що передбачає постійний аналіз результатів, чутливість до змін в освітньому контексті й відкритість до поетапного вдосконалення. Успішна адаптація потребує врахування інституційної культури університету, рівня академічної автономії, наявності лідерів змін, а також підтримки з боку адміністративного управління. Лише за умов активного залучення всіх сторін академічна доброчесність перестає бути декларативною нормою і перетворюється на реально діючий етичний орієнтир у повсякденній освітній практиці.

Упровадження інтегрованої моделі академічної доброчесності в процес викладання професійно орієнтованих дисциплін вимагає врахування специфіки освітнього процесу, зокрема методів, які безпосередньо формують навчальну поведінку студентів. Як засвідчив аналіз зворотного зв'язку та результати адаптації моделі в різних академічних групах, ключовими є не лише нормативне та організаційне забезпечення, а й характер щоденної педагогічної взаємодії. Саме в цьому контексті відбувається трансформація етичних принципів із декларацій у практичні дії. Активні методи навчання і викладання відіграють центральну роль у реалізації принципів академічної доброчесності. Вони не лише активізують пізнавальну діяльність студентів, а й сприяють розвитку критичного мислення, самостійності, відповідальності та навичок командної роботи – тобто компетентностей, тісно пов'язаних із етичними орієнтирами сучасної вищої освіти. До ефективних методів належать:

- кейс-метод (аналіз ситуації), який передбачає роботу з реальними або змодельованими етичними дилемами;
- проєктне навчання, що ґрунтується на індивідуальній чи груповій роботі студентів, зокрема над інфографіками з антиплагіату або мінідослідженнями з академічної етики;
- рольові ігри й симуляції для відтворення ситуацій порушення доброчесності в безпечному середовищі;
- дебати та дискусії на етичні теми, які розвивають аналітичне мислення та уміння аргументувати;
- рефлексивне письмо у формі есе або самоспостереження;
- метод взаємооцінювання (peer review) з чіткими критеріями, зокрема дотримання доброчесності.

Активні методи навчання дають змогу реалізувати принципи академічної доброчесності на всіх етапах освітнього процесу: від засвоєння теорії до застосування знань у практичних ситуаціях. Вони сприяють глибокому усвідомленню студентами етичних основ професійної діяльності та створюють передумови для академічної зрілості й відповідального громадянства.

Однак ефективність такого підходу залежить насамперед від викладача. Саме він задає тон не лише академічним результатам, а й формує у студентів ставлення до чесності, поваги до інтелектуальної праці та відповідальності. Викладач є моральним орієнтиром для студентів, демонструючи у своїй поведінці приклади дотримання академічної доброчесності – від поваги до авторського права й коректного цитування до прозорого оцінювання. Як зазначають Т. Фініков і А. Артюхов, саме «етичне лідерство викладача закладає основи довіри в освітньому процесі та формує середовище, сприятливе для академічної свободи та відповідальності» [3]. Викладач також є провідником між формальними політиками доброчесності та їхньою реалізацією в щоденній практиці. Він адаптує етичні принципи до змісту дисципліни, методів викладання та оцінювання, транслюючи їх у студентське середовище через практичні завдання і приклади. Крім того, викладач виконує превентивну функцію, формуючи у студентів внутрішню мотивацію до доброчесної поведінки шляхом діалогу, наставництва та конструктивного зворотного зв'язку. Він ініціює активне навчання, яке стимулює студентів до етичної рефлексії, самостійного прийняття рішень і розвитку навичок саморегуляції. З-поміж іншого, викладач виступає наставником, здатним не лише виявити порушення, а й допомогти студенту осмислити помилку, зрозуміти суть академічної доброчесності та зробити висновки, що мають довгострокову цінність. Таким чином, роль викладача в інтеграції принципів академічної доброчесності є багатовимірною: він виступає не лише транслятором цінностей, а й архітектором етичного освітнього середовища, фасилітатором автономного розвитку студента. Від якості його професійної й етичної позиції залежить як ефективність навчання, так і стійкість академічної культури загалом.

Утвердження доброчесності в освітньому процесі неможливе без цілісного підходу, у якому роль викладача поєднується з іншими елементами педагогічної системи. Одним із ключових чинників цього підходу є система оцінювання, що має не лише фіксувати результати, а й мотивувати студентів до чесної, самостійної та відповідальної роботи. У контексті впровадження принципів академічної доброчесності в процес викладання професійно орієнтованих дисциплін оцінювання виступає не просто засобом вимірювання навчальних досягнень, а важливим механізмом формування відповідального й етично свідомого майбутнього фахівця. Професійно орієнтовані дисципліни, що безпосередньо пов'язані з майбутньою практичною діяльністю студентів, потребують особливої уваги до питань оцінювання, адже у професійному середовищі доброчесність є не лише академічною цінністю, а й критично важливою практичною компетенцією, що впливає на якість роботи, репутацію і правову відповідальність. Отже, навчаючи студентів діяти відповідно до професійних стандартів, викладачі повинні інтегрувати цінності чесності, самостійності,

відповідальності та поваги до інтелектуальної праці безпосередньо в систему оцінювання. За такого підходу оцінювання трансформується з інструмента контролю на механізм педагогічної підтримки, етичного розвитку, формування культури професійної відповідальності та самостійності.

Однією з базових умов академічно доброчесного оцінювання є відкритість вимог до студентів. Система оцінювання має ґрунтуватися на заздалегідь визначених, чітко сформульованих і зрозумілих критеріях, що озвучуються до початку виконання завдань. Наприклад, у завданні з написання аналітичного звіту слід чітко вказати, що буде оцінюватися: аналітичне мислення, логічна структура, глибина аргументації, грамотність, дотримання принципів цитування тощо. Такий підхід зменшує суб'єктивізм і створює прозорі, етичні умови оцінювання. Справедливість оцінювання забезпечується усуненням суб'єктивних чинників через стандартизовані рубрики або матриці, у яких чітко описані рівні досягнень. Це особливо актуально для групових завдань, де необхідно враховувати індивідуальний внесок кожного учасника, щоб уникнути формального оцінювання або «прихованого» пільгування. Такий підхід сприяє формуванню усвідомленої командної доброчесності.

Формувальне оцінювання (*formative assessment*) відкриває можливості для регулярного зворотного зв'язку, аналізу помилок та доопрацювання завдань. Це знижує рівень стресу в студентів і ймовірність академічних порушень, сприяє глибшому розумінню матеріалу. У цьому процесі викладач виступає не арбітром, а партнером, який допомагає студенту розвивати як професійні, так і етичні компетентності. Ефективною є інтеграція етичного змісту безпосередньо в практичні завдання. Це можуть бути кейс-аналізи, портфоліо, фахові проєкти, які передбачають не лише правильне рішення, а й етичне обґрунтування. Такий підхід розвиває моральну уяву та навички перенесення академічних цінностей у професійне середовище.

Системи перевірки на плагіат (*Unicheck, StrikePlagiarism* тощо) варто використовувати не як інструмент покарання, а як навчальний ресурс. Викладачі повинні пояснювати принципи їхньої роботи, інтерпретацію результатів, надавати можливість попередньої перевірки та виправлення. Це сприяє формуванню відповідальності за оригінальність і правильне цитування. Автентичні, індивідуалізовані завдання протидіють шаблонності й плагіату: це можуть бути аналітичні есе, інтерв'ювання фахівців, рефлексивні щоденники, ситуаційні дослідження, що вимагають глибокого осмислення та творчого підходу.

Методи взаємооцінювання (*peer review*) і самооцінювання поглиблюють розуміння критеріїв якості та відповідальності за результат. Наприклад, взаємна рецензія студентських проєктів з обов'язковим аналізом аспектів доброчесності не лише підвищує якість роботи, а й формує здатність оцінювати чесність і обґрунтованість як ключові критерії професійної діяльності. Таким чином, оцінювання в системі професійно орієнтованої підготовки є потужним засобом не тільки перевірки знань, а й формування академічної та професійної доброчесності. У межах доброчесного освітнього простору воно трансформується з інструмента тиску на засіб підтримки, мотивації та розвитку етичної свідомості студентів – майбутніх фахівців і відповідальних громадян.

Висновки. Отже, результати проведеної наукової розвідки підтверджують, що академічна доброчесність є не лише нормативною вимогою чи нормою поведінки, а й фундаментальною педагогічною категорією, яка визначає якість освітнього процесу, формує професійну ідентичність здобувачів освіти та забезпечує стійкість академічної культури закладу вищої освіти. Її інтеграція в процес викладання професійно орієнтованих дисциплін набуває особливої актуальності в умовах цифровізації освіти, розширення академічної мобільності та зростання суспільного запиту на прозорість результатів навчання. Запропонована модель інтеграції принципів академічної доброчесності, що включає чотири компоненти – нормативно-організаційний, змістово-методичний, педагогічний та студентоцентричний – продемонструвала свою ефективність під час апробації в освітньому середовищі Полтавського державного аграрного університету. Її практична реалізація сприяє переходу від формального виконання політик до реального втілення доброчесності в навчальну, наукову та виховну діяльність. Особливої ваги набуває поєднання наукової обґрунтованості з педагогічною гнучкістю, що забезпечує адаптацію моделі до специфіки окремих галузей знань, освітніх програм і навчальних дисциплін. Ефективне впровадження принципів академічної доброчесності неможливе без активного залучення всіх учасників освітнього процесу – студентів, викладачів, науковців, адміністративного персоналу – до створення етичного освітнього середовища. У цьому контексті ключову роль відіграє викладач як фасилітатор етичного розвитку студента, моральний авторитет і посередник між формалізованими нормативами й повсякденною педагогічною практикою. Саме від якості професійної, методичної та етичної позиції викладача залежить сталість академічної культури в освітньому середовищі. Інструментальне ядро впровадження академічної доброчесності становить система оцінювання, побудована на принципах прозорості, справедливості, автономності, обґрунтованості та зворотного зв'язку. Такі підходи, як формувальне оцінювання, автентичні завдання, рефлексивне письмо, взаємооцінювання і самооцінювання, а також використання цифрових засобів перевірки, не лише підвищують якість оцінювання, а й сприяють формуванню внутрішньої мотивації студентів до дотримання стандартів чесності, інтелектуальної відповідальності та професійної етики. У

довгостроковій перспективі інтеграція принципів академічної доброчесності в процес викладання професійно орієнтованих дисциплін сприяє не лише покращенню академічної успішності студентів, а й формуванню нової генерації фахівців, здатних приймати етично обґрунтовані рішення в умовах реального професійного середовища. Саме тому стратегія розвитку сучасної вищої освіти має включати цілісні, системні рішення, спрямовані на забезпечення сталої присутності принципів доброчесності в усіх елементах освітнього процесу – від політик до щоденної педагогічної взаємодії. Перспективними напрямками подальших наукових розвідок є дослідження впливу цифрових технологій на етичну поведінку здобувачів вищої освіти.

Список використаної літератури

1. Рекомендації для закладів вищої освіти щодо розроблення та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності. URL: <https://surl.li/hpfiyu> (дата звернення: 21.08.2025).
2. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://surl.cc/iplhch> (дата звернення: 21.08.2025).
3. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнародний благодійний фонд «Міжнародний фонд досліджень освітньої політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А.Є. Артюхова. Київ: Таксон, 2016. 234 с.
4. Проєкт сприяння академічній доброчесності в Україні (Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project – SAIUP). URL: <https://saiup.org.ua/pro-proekt/> (дата звернення: 28.08.2025).
5. Козинець А. О., Ягодзінський С. М. Академічна культура та доброчесність здобувачів як компетентнісна складова їх професійного розвитку. *Інноваційна педагогіка*. 2024. № 77. С. 17–22. DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2024.56.16> (дата звернення: 28.08.2025).
6. Стежко З. В., Шалімова Н. С., Андрощук І. І. Академічна доброчесність у вищій освіті: прояви та мотиваційні чинники. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2022. № 3. С. 7–15. DOI: <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2022-3-1> (дата звернення: 02.09.2025).
7. Академічна доброчесність у Полтавському державному аграрному університеті. URL: <https://www.pdau.edu.ua/content/akademichna-dobrochesnist> (дата звернення: 02.09.2025).
8. Собченко Т., Федоренко В. Формування III-компетентності майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2024. № 26(2). С. 144–153. DOI: [https://doi.org/10.35387/od.2\(26\).2024.144-153](https://doi.org/10.35387/od.2(26).2024.144-153) (дата звернення: 02.09.2025).
9. International Center for Academic Integrity (ICAI). URL: https://academicintegrity.org/aws/ICAI/pt/sp/home_page (дата звернення: 06.09.2025).
10. Лаппо В. В. Педагогічна інноватика: навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ: НАІР, 2020. 360 с.

FEATURES OF INTEGRATING THE PRINCIPLES OF ACADEMIC INTEGRITY INTO THE TEACHING OF PROFESSIONALLY ORIENTED DISCIPLINES IN INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION

Yaprynets Tetiana

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Construction and Vocational Education
Poltava State Agrarian University

Bezkrvnyi Oleksandr

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Professor at the Department of Finance,
Economic Research and Tourism
Poltava State Agrarian University

Introduction. *The modern system of higher education operates under conditions of rapid change driven by globalization, digitalization, and rising demands for academic quality. At the same time, society increasingly expects the development of ethically mature and responsible professionals who can act within legal and professional standards. In this context, academic integrity emerges not only as a regulatory requirement but as a cultural foundation of the educational environment that ensures trust in learning outcomes and research results. However, despite the presence of policies and regulations, the principles of academic integrity remain insufficiently integrated into everyday pedagogical practice, particularly in the teaching of professionally oriented disciplines. A lack of methodological approaches, limited awareness among participants in the educational process, and underdeveloped ethical reflection among students create risks of formal compliance rather than meaningful adherence. This highlights the need to develop a comprehensive model for integrating academic integrity into the content, teaching methods, and assessment of students' professional training.*

Purpose. *The purpose of this article is to analyze the specific features of implementing the principles of academic integrity in the process of teaching professionally oriented disciplines in higher education institutions and to outline effective approaches for their integration into the educational process to enhance the quality of future professionals' training.*

Methods. *Analysis of the regulatory and legal framework; review of scholarly literature and academic sources; modeling; empirical analysis; content analysis; generalization; reflective analysis of pedagogical interaction; feedback-based evaluation.*

Results. *As a result of the study, the relevance of integrating the principles of academic integrity into the teaching of professionally oriented disciplines was substantiated as a necessary condition for improving the quality of higher education in the context of digitalization, globalization, and increasing academic mobility. Within the study, an original model of academic integrity integration was developed, comprising four interrelated components – regulatory-organizational, content-methodological, pedagogical, and student-centered. Specific implementation mechanisms were identified for each component, including the updating of the educational institution’s regulatory framework, the inclusion of ethical issues in course syllabi, the application of active learning methods, and the creation of an atmosphere of trust and mutual responsibility in the educational process. The study confirmed the high effectiveness of active learning methods – such as case studies, project-based learning, debates, reflective writing, and instructional simulations – which contribute to the development of students’ ethical thinking, responsibility, autonomy, and intrinsic motivation to adhere to academic norms. Special attention is given to the role of the instructor, who acts as a moral leader, a facilitator of the educational process, and a mediator between institutional policies and daily teaching practices. The importance of implementing ethical assessment practices is also emphasized, based on transparency, clear criteria, feedback, student autonomy, and the use of digital verification tools as means of formative – rather than merely controlling – assessment. The effectiveness of the proposed model was tested at Poltava State Agrarian University, where its implementation demonstrated positive results, confirmed through surveys, focus groups, and open feedback from students, faculty, and administration. The findings indicate the feasibility and promise of implementing an integrated approach to fostering academic integrity in the process of professional training of higher education students.*

Originality. *The scientific novelty of the research results lies in the comprehensive substantiation – focused specifically on the teaching of professionally oriented disciplines – of the need to integrate the principles of academic integrity, thereby expanding the understanding of academic integrity as a universal interdisciplinary value. Within the study, an original model of academic integrity integration was developed, comprising four interrelated components: regulatory-organizational, content-methodological, pedagogical, and student-centered. This enables the implementation of integrity principles not in a fragmented way, but holistically, at all levels of the educational process. The role of the instructor has been clarified as that of a moral leader, facilitator, and promoter of academic values, capable of fostering students’ responsible attitudes toward learning through personal example and the creation of an environment grounded in integrity. The study identified effective pedagogical strategies for cultivating academic integrity, particularly through the use of active learning methods – case studies, project-based learning, debates, reflective writing, and simulations – which support the development of students’ intrinsic motivation, ethical thinking, and academic autonomy. A practice-oriented approach to assessing learning outcomes has been proposed, shifting the focus from control to supporting the educational process and student development, with digital tools used as means of formative, rather than punitive, assessment. The effectiveness of the developed model was confirmed through its implementation at Poltava State Agrarian University, demonstrating its practical value and potential for broader application in other higher education institutions.*

Conclusion. *The study has demonstrated that the integration of academic integrity principles into the teaching of professionally oriented disciplines is a crucial factor in improving the quality of higher education, fostering the ethical culture of learners, and ensuring trust in the outcomes of the educational process. The developed model of academic integrity integration, which includes regulatory-organizational, content-methodological, pedagogical, and student-centered components, enables the systematic implementation of integrity principles in the professional training of future specialists. The research findings confirm the effectiveness of active learning methods in fostering students’ intrinsic motivation to adhere to academic norms and highlight the essential role of the instructor as a bearer of academic values and a driver of change within the educational environment. It has been established that the implementation of ethical assessment – based on transparent criteria, feedback, and the use of digital tools – enhances the objectivity of knowledge evaluation and promotes responsible learning behavior. The pilot implementation of the model at Poltava State Agrarian University confirmed its effectiveness and relevance, providing grounds for its further application in the educational practices of other higher education institutions. The results obtained have both theoretical and practical significance and can be used to develop academic integrity strategies within the higher education system of Ukraine.*

Keywords: *principles of academic integrity; teaching and learning methods; professionally oriented disciplines; objective assessment; competency-based approach.*

References

1. Recommendations for higher education institutions on the development and implementation of a university system for ensuring academic integrity. (n.d.). [in Ukrainian]. Retrieved August 21, 2025, from <https://surl.li/hpfiy>
2. Verkhovna Rada of Ukraine. (2017, September 5). *Law of Ukraine No. 2145-VIII «On Education»*. [in Ukrainian]. Retrieved August 21, 2025, from <https://surl.li/cc/iplhch>
3. Finikov, T. V., & Artyukhov, A. Ye. (Eds.). (2016). *Academic honesty as the basis for sustainable university development* [in Ukrainian]. Taxon.

4. Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project (SAIUP). (n.d.). [in Ukrainian]. Retrieved August 28, 2025, from <https://saiup.org.ua/pro-proekt/>
 5. Kozynets, A. O., & Yahodzynski, S. M. (2024). Academic culture and integrity of students as a competence-based component of their professional development [in Ukrainian]. *Innovative Pedagogy*, (77), 17–22. <https://doi.org/10.30970/PPS.2024.56.16>.
 6. Stezhko, Z. V., Shalimova, N. S., & Androshchuk, I. I. (2022). Academic integrity in higher education: Manifestations and motivational factors [in Ukrainian]. *Scientific Bulletin of South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky*, (3), 7–15. <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2022-3-1>
 7. Poltava State Agrarian University. (n.d.). *Academic integrity at Poltava State Agrarian University* [in Ukrainian]. Retrieved September 2, 2025, from <https://www.pdau.edu.ua/content/akademichna-dobrochesnist>
 8. Sobchenko, T., & Fedorenko, V. (2024). Formation of AI competence of future teachers in the process of professional training [in Ukrainian]. *Adult Education: Theory, Experience, Prospects*, 26(2), 144–153. [https://doi.org/10.35387/od.2\(26\).2024.144-153](https://doi.org/10.35387/od.2(26).2024.144-153)
 9. International Center for Academic Integrity (ICAI). (n.d.). *Home page*. Retrieved September 6, 2025, from https://academicintegrity.org/aws/ICAI/pt/sp/home_page
 10. Lappo, V. V. (2020). *Pedagogical innovation: A teaching and methodological manual* [in Ukrainian]. NAIR.
- Авторське право ©2025 автори, всі права захищено. Автори погоджуються, що ця стаття залишається у відкритому доступі на умовах Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.
- Отримано редакцією 30.07.2025 р.
Прийнято редакцією 30.08.2025 р.
Опубліковано 30.12.2025 р.

УДК 37.015.3:316.77:159.9

DOI: 10.31376/2410-0897-2025-3-59-50-56

НАРАТИВНІ ПІДХОДИ У ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ: ПЕДАГОГІЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СТОРІТЕЛІНГУ

Самілик Валентина Іванівна

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії і методики викладання природничих дисциплін
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
e-mail: samilykvalentina@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-7556-7760

Луценко Олена Іванівна

кандидат біологічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії і методики викладання природничих дисциплін
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
e-mail: olena85lutsenko@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-3705-8743

У статті розглянуто теоретичні та методичні засади використання наративних підходів і сторітелінгу як ефективних інструментів формування екологічної свідомості здобувачів освіти. Обґрунтовано психолого-педагогічні механізми впливу наративних практик на когнітивні, емоційно-ціннісні та поведінкові компоненти екологічного світогляду. Особливу увагу приділено потенціалу роботи з метафоричними асоціативними картами екологічного змісту, що є засобом актуалізації суб'єктивних смислів, стимуляції рефлексії та розвитку екологічної емпатії. Доведено, що інтеграція сторітелінгу та візуально-метафоричних стимулів сприяє поглибленому осмисленню екологічних проблем, формуванню відповідального ставлення до природи та розвитку критичного, асоціативного й системного мислення студентів. Запропоновано методичні підходи до застосування наративних практик в освітньому процесі, а також окреслено перспективи подальших досліджень, пов'язаних з експериментальною перевіркою ефективності описаного інструментарію в екологічній освіті.

Ключові слова: наративні підходи, сторітелінг, екологічна свідомість, метафоричні асоціативні карти, екологічна емпатія, екологічна освіта.

Постановка проблеми. Екологічна свідомість є важливим складником сталого розвитку суспільства. Її значущість зумовлюється масштабом екологічної кризи: деградація екосистем, втрата біорізноманіття, нестача водних ресурсів тощо. Вона виконує інтегративну функцію, поєднуючи знання про стан та функціонування довкілля, критичне осмислення екологічних ризиків та морально-ціннісний вибір на користь відповідального ставлення до природи. ґрунтується на усвідомленні особистої причетності до глобальних процесів і розумінні того, що індивідуальні дії формують колективний екологічний слід. Важливість цього феномену посилюється сучасними соціальними викликами. Саме тому підходи до формування екологічної свідомості включають міждисциплінарне навчання, розвиток системного мислення, залучення до практик екологічно відповідальної поведінки та застосування емоційно-чуттєвих методів впливу на світогляд.